
Ex libris Gualteri Sneyd

Historia belli civilis inter Cesarem
et Pompejum, nec non inter Augustum
et M. Antonium, sumpta ex multis
historicis

Cod. membr. sec. XV in 8°
ligato in pergamena

257

Lit. I. scaf. 7 n°. 99

9/
83

Hystoria

historii 2 88

Ncipit historia belli ciuilis acti inter
cesarem & pompeium nec non & au
gustum cesarem & antonium: Sumpta ex
libris suetonij: Trachi pompeij: Trogi:
Iustini adbreuiatoris eius: Cornelij: ta
citi: salustij: Eutropij: Liuij: polibij: Va
lerij: celaudij: galbe: & antte: Iosepi: oro
sij: historie scolastice & alijs libris auten
ticis: seu diuersis historijs graphis i hoc
opusculo deflorata.

IAm quidem satis constat capta
troia agrecas & flamis tradita ce
teris occisis ptem troianoz cu an
tenore et multitudine uenitum qui sedi
cione expaflagonia adriatica maris i
pulsi et sedes et ducem regem ad tiaz
amisso querebat uenisse in intimum
maris adriatica sinuz. Pulsisq3 euganeis
qui inter alpes & mare icolebant troia
nos et uenetos eas hucusq3 tenuisse trras
et urbes uenetiaz silz opitergium Teru
siuz: patauiuz: ueronaz: uicentia: Tride
tum: brixiam: et pgamuz: struxisse que
urbes in latere ytalie que lombardia supi
or phibetur site sunt: lancionē et a tur
cum processisse notu est: vnuz i pthiam
que nc turchia dicitur et turcos procre
asse: francionē uero cu duodecim mili

tibus cũ priamo filio primo secus meotidas pa-
ludes sicambriam urbem edificasse deinde i
togatam galliam: que nc ab eis francia dicit
sedes ordinasse. Eneas aũt cũ multitudine
troianorum p mare cartaginem uenit. & cum
didone cartaginis regina coniugio habito i
inde in ytaliam ad loca ubi nc roma est i
ueniens albanum ciuitatem siue lauini
um alauinia filia regis latini denominatum
dedicauit. et sic albani reges usque ad romu-
lum processerũt. Romulus aũt roma repa-
rata cũ ceteris successoribus usque ad brutum
L. qui primus consul fuit regnauerit. Bru-
tus aũt concitus uiolatione lucretie uxoris
regis tarquini colatini L. tarquinum superbum
ultimum regũ expulit ab urbe. Et exinde
cosules processerũt in fastibus. Et sic post
exactos reges rome dignitates p populum
romanum institute fuerunt multiplices s. con-
sulatus que prior dignitas fuit deinde dic-
tatura. Quinto anno post exactos reges quos
primo unus enim deinde procedente tempore i
duo dictatores postremo tres tenuerũt
et hec potestas quinque annis & maior erat
ceteris. Alie uero dignitates annuatim mu-
tabantur deinde in tribunos. Tri-
buni militares ex ordine equestri. Ma-
gistri equitum senatores primo patres consc(r)ipti.

et prefectura. Et sic diviso i plures liberta
tis imperio. Romane rei publice sublimitas
preepollebat. Qualiter autem ad hanc gaius
iulius cesar haspiravit declaratur i feri.
Quod ut evidentius pareat a natiuitate ei
secundum historie veritatem sequentes luc i libro
suo et reliquos historicos: et maxime sue
tonium tranquilum qui historiam maxime te
scivit narrationis summa modus exordium.
De natiuitate cesaris et operibus eius 24.
Gaius cesar ut dicit suetonius fuit in
corpore matris qui non potuit nasci nisi
matris paderetur uterus i quo multum
capilatus i uectus est. Unde cesar i uectus
est. dictus est quia cesus fuit de corpore
matris: vel a cesarie: vel quia cedebat hostes
Gaius proprio nomine dictus est. quod et hieroni
mus testatur. Iulius autem quia fuit de p
genie filij enee troiani. ut dicit virgilius
iulius a magno dimissus origine. iullo in xvo
decimo etatis anno i armis ultra modum
valuit. Et primo proponitur templi fuit i tem
desponsavit virginem nomine cosuciam dimissa
filiam cymne consulis matrimonium duxit
que suscepit filiam nomine iuliam. Vivens autem
lucius sila qui cum mario civile bellum
fecerat consul illi anni cesarem ad summa pro
ficere voluit: ut proprie uxori reconciliaret.

ſ3 ille diu reluctauit · unde illū ſilla hoſtē
iudicare uoluit · tn̄ i ſuentu manulij ma
m̄a et luci coſte de ordine equeſtri q pro
pinq erāt · cyne ſilla ei ueniā cōceſſit et i
dixit q̄ ħm deoꝝ poteſtatē uł fortunę ar
bitrio multa in urbe coſtituet̄ · quia fero
cior ē maīo hic ceſar · Interī ceſar pro
curante · M · terentio pontifice capitolij
miſſus eſt i aſiam · ut ānales et hiſtorias
romāq3 adduceret nā3 ceſar redimitus et
phye additus fuit · et greco et latino flori
ruit eloquio · faſtus et hiſtorias multas
cōpoſuit · ſicut ipſemet teſtatur i decimo
lucani · Nec meu3 eudoxij uincatur faſti
bus ānis · et mitileſem inſulam rebelē
armis cepit · poſt h̄ ceſar ſb · c · ſuilio i
aliarcho ppli romani ſtipendiarius i cecili
am uiſus ad mortē ſille fuit · quo mor
tuo romā uenit · Deīn · l · coſta · et l · tor
quato cōſulibus cōiurato lucij cateline i
cepit cui principalio fuēr fautores · ipſe Iuli
ceſar publius ſilla · M · craſus · M · bibulus
piſo · L · antħs · Intīn ceſar miſſus eſt a ſe
natu in ulteriorē hiſpaniā3 ut q̄ſtor eēt · cum
ueniſſet i gadir ciuitatē intrauit templū
herculis i quo aſpexit ymaginē alexandri
macedonis qua uiſa mltū igemuit et i
dixit ad ſuos certe uilis et debilis ſum qa

nihil ãnno i uita meo profuit: hic aũt i
dñ eẽt i mea etate erat fere totius orbis dõ
Ex iñ ũo cicũ ei tota abiciõ et elatũ cor.
Postea ũo somniauit secũ matrẽ cõcubẽ qđ
ut cũ fuit coniectoribz somnioz protendebat
cuz oĩs terre fore dñz: et pp hec audacia ei
creuit. Deiñ contra barbaros roma tẽgiñ
regis qui caput pris misat pompeio mu
tauitzq; ũsari. Triganes aũt filius farnacis
pharnax filĩ et lanceã dirigens i scalianuz
militem cesaris lancea transfixit. et solo
strauit occisum.

romanoꝝ fines ĩuadentes proceres fun-
ditus eos deleuit. Et romã reũsus ĩ capi
tolio honoris sũmã acceptus est.
Interĩ L. cathelina fecit dissensionem
contra senatũ ut dicit Salustius et cũ eo
erãt senatores. p. lentulus. et antonius. q̃
casius longinus. longinus gaius. cetegͦ
publius serinus. lucius. M. porcius leca
et bestia. qntus curius. ex eqtibus. M. fu
rinus. q̃ stalius. p. gabinus capito. Gaius
cornelius. oĩs q; iuentus. ro. populus q; ꝛ
iuuenes latitudine cordis semꝑ ad altã fe
stinãt. et dũ ĩ consulte properant ridicu
lose finiũt. bñ aũt procurante M. tulio
cicerone. et lucio Catone. et gaio anthio
cõsulibus. cathelinã; occisus fuisset cũ
cõplicibꝫ. cesar orõnẽ loculentã hũit ad
ũsus luciũ catonẽ. ĩ qua pũgauit se de
nota criminis. Nam dcm̃ erãt p qntum
curiũ cesarẽ fuisse sociũ cateline. et tñ
benignus Cesar erga senatũ extitit. qꝫ
pretor urbanus fcũs est. Deĩ questor
fcũs ĩ yspaniam profectus eã domuit. et
post successorẽ sibi datũ. est romã reũ
sus poposcit aũt triũphũ capitolij ĩ qͦ
uictores alba induti ueste ĩ currules se
debãt tracti albis equis sub frequentia
pꝛum et totius. pp. ro. coronati laureo.

aut cōſulatū qd q̄ anhelabat cui ſenatores
utriq; negauerūt tandē tn̄ exiuit q̄ cō
ſul cū marcho bibula fcūs eſt Et ſenat9
āno cōſulib; mlt'am poſteritatē ademit ti
mētes aree ceſarē āimū q̄ ceſar multū
dure accipit.

De amicicia ceſaris cū pompeio et marco craſſo.

O tp̄re mag9 neius pompei
nobiliſſim9 romanoꝝ ſenatū exoſū
hēbat qa ſenatus uoluerat ſibi cōfirmare
uictoriā mē dātis regis aſye. huic ī odiū
ſenatus ceſar amiciſſim9 extitit et familia
ris die nocteq;. Et cōcordes fecit pompeiū
et M. craſſum Nam antea inimici erāt
adīuicē. Et hij tres tanta erāt colliga
ti dilectōe: q̄ quod unus nolebat ceti duo
ſtati pſeqbantur. Iniciū ī cōſulatū ceſar
erga omnes tam benignus extitit q̄ tota
laus opeꝝ eiꝰ et nō M. bibule tbuebat.
quē dū cato rephenderet: uictū miſit ī car
cerē. vn̄ grave odiū exiuit int' M. bibu
lū et catonē et ceſarē ortū eſt. Interea ce
ſar pompei9 et craſſus cōcīato conſilio ac
ceperūt uxores. Ceſar filiā piſonis noīe capu
ām uxorē ſūpſit. Pompei9 uo iuliam filiā
ceſaris. quā genuerat de filia cinne cōſu
lis uxorē accepit. Craſſus uero corne
liam filiam lu. metelli. Ceſar uo pompe-

iuz et crassuz tm̄ honorabat. q̄ i senatu si
aliqd cesar uolebat fieri. oīone pompeij. et
M. crassi regebatur. et coꝝ arbitrio cūcta
agebat.

De uictoria pompeij cōtra orientales.

Ntea tgames rex armenie rebellis effi
atur contra quez pompeius cū multi
tudine apparatus missus est. quē bello fu
gatuz pharnaces ei filii occidit et caput i
misit pompeio. Deīn hierosolimaz uem
ens i qua aristobolus et hircanus regnabāt
filij alexandri regis qui aristobolo fratri i
succesSat. Et fuerant filij iohis hircani
filij symoīs filij mathatie pris iude macha
bei iohis ionathe. Eleazarij et simonis de
qbus machabeoꝝ narrat historia. Vrbem
obsedit. orta enī dissesione īter aristobolū
et hircanuz de regno uictus hircano con
fugit ad petrā ciuitatē; ubi aux arabuz di
micauit cū haristobolo et belluz pdidit.
Vn̄ consilio antipri pris herodis tradidit
se pompeio et romanis. Vn̄ pompei obsedit
yhrlm quā aristobolus tenebat. et orta dis
sesione i urbe a fautoribus hircani i urbe
receptus ē. Fautores aūt aristoboli i tēplū
dn̄i se recepūt. Pompei aūt grauissimo bel
lo fc̄o m̄tos coꝝ prostrauit in tēplū itroi
uit cū gentibꝫ polluit usqꝫ ad scā predcoꝝ

equo ſedēs acceſſit et equas i paſtoforiis te-
pli ſtabulauit. Vaſa uo templi nō tetigit
et pontifice hircano declarato receſſit.
Anno ab urbe condita LxxxVIIIº metri-
datem regem ponti aduenienS prelium
coegit piratas deuicit ſchaurus ꝑ ſiriam
ſyrie fecit. Antiocho rege uiclato egiptū
cepit. regēqꝫ cōſtituit pueꝝ ptolomeum
dionisiorum. Cleopatram ſororem ſuā eādē
i poteſtatē miſit. que ꝑcedēte tpre de car-
cere ꝑ ceſarē libata fuit. Tyhopiā ar-
meniā. pontū. aſiam. ciliciā. iudeā. et to-
tū orientē. ſubactis xxii. regibꝫ. romāe
ſubiecit ipſo. Pompeio uero reuerſo de ſy-
ria. ſenatores et ꝑplus ex cōſultores dicta-
tores creauerūt. Sꝫ ſ. ceſarē pompeiū
et craſſū. hac de cā. ſicudo tn̄ erant pōt
dictatorꝫ quinqꝫ ānis durabāt. hac ēt de cā
ut duo ad bella procederēt cōtra. r. p. re-
belles. tercius uo rome exiſteret. Scī ſt dic-
tatores. Ceſar. pompeius et craſſus anno
ab urbe condita ixiii. Primus quoꝝ pō-
peius rome ſtetit. quia bellū i iuuentute
exercuerat. Fuit ut cū dicat pompeius tro-
gius hō acer. et armis deditus ultra alios
in cōſilio puidus et libertatis amator.
Relinquentibꝫ pī in regno. Clarus facun-
dia. dulcis ſtatura. pectus uultu. Rcuēn-

dus oculis pulcer aspectu serenus. capil
los crispus. canis aspersus.

De itinere marcij crassi contra p(ar)thos
de occasione eius.

Inter olimpo pindo Ossa et pellion
montib(us) altissimis q(ui)escit. In medio
eo grandi planicie ambo duces castramen
tati s(un)t. Ematia sive tessalia ex(tr)insa est.
hec est emattie regio que sanguis i(n)terpre
tatur ut dicit ysidorus in qua nabucho
donosor.

Marcus crassus contra parthos qui nunc
rosi turchi cu(m) mari et blanchi d(icun)t(ur) p(ro)cessit
an(n)o ab urbe condita DCLXXXXVII. et p(er) sir
iam transiens templum d(omi)ni i(n) ier(usa)l(e)m spo
liauit cu(m) opulentia pompeius i(n)tacta di
misisset. sil(icet) it(e)m talem thorum auri i(n) qua
ut dicit josephus trabem auream CL mi
nas auri confecerat et in sumptus militie
detulit. uerum p(er) mesapotamiam transiens
p(er) parthos progressus ficte pacis decept(us)
ab eis in carras urbem eorum captus est.
cu(m) filium eius occisum et trucidatum pro epu
lis mittunt ipsum eo crassum auarissimu(m)
captum haustum auri liquefacti i(n) os ei
immissi turpiter occiderunt et sic auaritie
sue explebilis et uite t(er)minum sumpsit.

De itinere cesaris i(n) galliam et uictoria ei(us).

Ceſar uero eodem anno .x. Legionibꝫ
aſſūptis contra gallos proceſſit. Et nota
ꝙ triplex eſt gallia ut dicit orſi' et paulus
hiſtoricus lombardouſuz et alij multi ſilicz
comata que nūc eſt cimbria. ſiue lombardia
tuſia et marchia anconitana. Secūda bāca
ta. ſ. alamanis. ſanxonia. frixonia. noruue
gia. et tota teutonia ſiue garmania. Ter
cia togata. ſ. francia. anglia puīcia lorto
ringia. flandria. burgondia. belgica. britania
Jtalus gallia uerſus occidētem extenditur
cōtra trinā igr̄ gallias miſſus ceſar franchos
q belgica dicūtur ſupauit tūm ad ior ſyſbuz
regem teothonicorꝫ cuz gente ſua delevit. li
cet mlti ex ſuis occubuerit ſūt aūt teotho
nici : qa et germani uiri ī armis feroces
ī aīa hītes cor duri barbari ſeuiſſimi et
horrendi qui ut dicit yſidorus ī x. ethi
giaz mores ex ipo celi rigore cōtraxerūt
ubi ſūt marchomani bruteni ſanfini gē
tes. ſaxones. dacij. gothi. polani. nōmani.
norigi. et alie crudeliſſime gentes. corthia
os. Jgitur ceſar bellum intuēs mltos ex
ſuis pdidit: et magna attritus ē plaga tn̄
reſūptis uiribꝫ ipos in domuit. Jnteꝫ fran
cie belgici rebelles effcī ſt. contra quos bel
lo fcō uictor extitit et tributarios fec.
Dein contra neruios bellū q nōmani dicūt

au . q . cotā ceciderūt ducē cesaris . tandē ce-
sar ab eis licet mlta fuit passus eos deuī
cit . In p̄lio donati nōe equi coꝝ cesar lancea
uulneratum occidit . uigentes aūt pugnātes
neruiū coꝝ regem ceciūz mag͡r crudeles ef-
fcī de salute desp̄antes c̄otra romanos insul-
tuz monentes acrius īsistebāt . nā uulnerati
sup occisos ascendentes excellebāt . et sagittas
ei fissas et ī romanos emittebāt . tandē ad coꝝ
flumē c̄opulsi plures ex eis et necti fuerūt
poti q̄ȝ uellent s̄uire romanis . parentes uo coꝝ
et seniores mortē iuuenum uitantes treguas
petierūt a cesare . et fcā pace īde ī britanos ar-
ma c̄ouertēs licet prius fugatus fuerit tamen
deleuit . secūdo eis illato bello . nā seua tribunū
xij . legionis nauali bello acto uidēs brita-
nos uictores aquilas cesari deiecisse ī mari
supta audacia prosiluit ī mari et captum
uexillū sustulit acriq; p̄lio multa milia
britonū occidit . et sic cesar uincit . c̄oplecti
q; sūt ergo qnq; āni dictatoris cesaris . Lu-
cio domicio c̄osulibȝ . et p̄ublio claudio c̄o-
sulibȝ . dolens aūt cesar domare totā galliā
noluit romaȝ redire . ſȝ absq; senatus c̄osul-
to dnīm p̄clamauit alijs qnq; ānis ī qbus
residuū stāte c̄oquisiuit ut dic̄ suetoni⁹ . reg-
siuit a romanis tribunis amicis suis ut
p̄ferret ī p̄p̄lo et hec tm̄ placuit p̄p̄lo . Inte-

ſidus. ergo v. ānis domuit franciā uſqꝫ ad
mare occeanū. qđ diuidit franciā et normaniaꝫ
et flandriā. Et ut erat hō armis deditus quā
dringentos quadraginta milia galloꝝ occidit.
domuit ergo ceſar omēꝫ frāciaꝫ alamaniā in q̄
cūlius et coſtaptores ſine tumultu belli occiſi
ſūt. p renū ūo trāſiēs teotonicas debellatis et
hūnos qui ungari dicūt debellauit. Et ſolo p
ſtrauit urbes eoꝝ. Et cūcta ſuccedit. brita
nicos et anglos flādrēſes. būguidēſes guaſconē
et oēs alias acciduas natiōes obſidibꝫ datis ce
ſari tributari romāe eēt. r. p. effecti ſūt. Interi
nutrix ceſaris. et iulia eī filia: et filius pom
peij et iulie eī nepos q̄i ſucceder̄e ī penas diebꝫ
obierūt. pompei aūt cornelīā filiā. L. metelli.
q̄ uxor. M. craſſi fuerit coniugē duxit. Et igitur
urgēte āno ceſar ad altiora aſpirās cepit
ſuis humaīs eē duplare ſtipendia. oībꝫ regibꝫ
puatis et ſingulis copiā p̄bē. Itaqꝫ oēs eū amo
re nimio diligebāt. ſup oīa aūt pompeij amici
ciā ſuare cupiebat.

De cauſis belli ciuilis: et de proſcriptiōe ceſaris.

Xpletis aūt decē ānis conſulatus et dic
tatoris ceſaris. M. claudio. et ſuo. ſupli
cio coſulibꝫ. Dum ceſar ut diximꝰ puile
giatus eēt quouſqꝫ ſtaret ī expeditiōe: q̄ con
ſul et dictator eēt: accidit: q̄ q̄dā die pom
pei dictator legē cōſtituit: q̄ nullus a ſenatu

poſſet petẽ dig̃tatẽ niſi ẽẽt pñs : et nõ fuit recor
datus excipe ceſarẽ q̃ privilegiũ hebat. Vñ ueit
p obliviõẽz tam ceſarẽ q̃z plures alios pteriet.
Vnus aũt cõſulũ illi ãni M. claudi9 mcellus.
bibulla qui pꝰaz ut dcm eſt ceſaris inimicus
erat. hita occaſione denegãdi honorẽ ceſari
petebãt, ptellari corã ſenatu. eis denegare iu
ſtũ ẽẽ dix. et poſſe aliũ ſcdm ſenatus cõſultum
loco ceſaris ſbrogari i galiis. Et in hoc ſenat9
cõcors fuit. Et ſic ceſar pṽatus legio ſuo p̃
natus eſt. Ceſar aũt hoc audiẽs collecto ex
ercitu ptribunis defenſãdis. et ꝟuio ſuplicio
alio cõſule ueit uſus romã. alto uo ãno. s.
mcello: et paulo emilio: cõſulibꝫ. Ceſar ad
ſenatũ lr̃as miſit p reſtitutõẽ ſua. ſꝫ aũt uel
lent eũ pṽare. pṽaret et pompeiũ ei collegã
et reliquos: qđ põpeio diſplicuit procurãtibꝫ
cũ M. bibulo et ceteris adũſariis. Int ceſarẽ
et põpeiũ exorabiles diſcordię ortę ſũt; cũ
ſenatus ceſari qđ petebat negauit dicẽs ſi
uellet uenire romaz. Veniret abſqꝫ triũ-
pho et poſſeſſione. alioqn hoſtis deputaretur.
Quo audito ceſar idignatus armata ma
nu cõtra ſenatuꝫ pcedẽs: alpes trãſiẽs: p ita
liã tendens uſus romã uenit. et i qua eo
adunato exercitu ſuoꝝ rauenã uenit. hec
fuit una de cauſis ciuilis belli. Alia et
fuit: q põpei ſenatus ꝯtra leges uolebãt ipm

redděe rõne de administratiõe sua : et totalr se ex
poneret uolũtati senatus sic M cato ei significauit
et dix̃ se pro eo itterfuturũ si exercitũ relinq̃ret.
Et priuatus romã ueniret qđ ualde displicuit ce
sari. vñ uidẽs ipm senat⁹ ptinacẽ hostẽ iudica
uit. et uictoria sibi pompei dictator q̃ʒ reliq
pr̃es cõscripti negauerũt : et dñuʒ pompeij ptella
uerũt sapientis cũde ut cõtra cesareʒ tãq̃ʒ reuʒ
maiestatis ager̃t : q pompei annuit : prouisioneʒ
senatus tuq̃ʒ pare sibi nõ opabat. Cesar uo
hec audiẽs mag⁹ ptinaciter agẽs ꝑpostulat sibi
decẽ aliã dictaturã et cõsulatũ s̃m ei uolũ
tatẽ : qđ erat cõtra leges romanas aliorũ arma
ta manu peteret. q confirmatum ẽ a pompeio dicta
tore metello bibulla. et. M. cõsulibʒ. et hec odij
incendiũ fuit cesar et ferocior effectus cep̃ ad
dñiʒ hasspirare : et hec uehementer succedit.

De aduentu cesaris. et fuga pompeij.

Vm ergo senatus rauenne audiuit : q
senatus nouas fecerat ꝑ tribunos fc̃is sp
uisset ipsosq̃ʒ eiectisset. Efforatus .xiiio legiones
suas latẽter misit ad rubiconẽ fluuiuʒ timo
re rauennatiũ quia federati erãt romaĩs : et
post eos latẽter exiuit et diuitit ad rubiconẽ
ubi duʒ ẽẽt uidit uisionẽ de ulĩe : ut dic̃. Luc.
i pricipio nãrationis suę : iiĩ dispositis cuctis eqs
magnis : postea medio cribus : post eos ꝑuis
flumẽ trãsundauit cũ exercitu suo : et capto

arimino ciuitate ubi cōsedit ad quē t'buni
expulsi quorū ām̄icus furrinus curio dux
erat aduenerāt. Curio aūt oratione fusa dix̄
se cū reliqs pulsum a pompeio q magis cessā
rit cōtra p̄iraz accedit. Cesar et infusa orō
nē i suos: eos ad bellū iflamauit. Milit
igr ad contrahēda aux̄ et cōgregato inn̄abili
exercitu contra romā faciē dix̄. Romani u̾
audita fama cesaris et i impetu uisis multis
prodigijs t'rore cōcussi sūt: itantuz q pompei
romaz diserēs munitus: lombarchia: tuscia:
romaniola: m̄chia anconitana: ceterisq̄ pro
uincijs et italie in capuā descēdit. Cesar aūt
armorū turbini insistēs lombardiaz et tu
sciam ferro et flāma uastabat ciuitates et
frāgēs castra: et opida diruēs. Cūctos qui
orē gladij resisterēt accidēto. pōpeij u̾o duces
ciuitates relinquētes: huc illucq̄ fugiebāt.

De uictoria cesaris.

T u̾o Luci domici qui cōsul fuerat Cor
finii opidū pro senatu tenēs cesari se
opposuit. Nā uirēs exercituz cesaris a longe ue
nictez cū suis cōuocato cōsilio portē opidi an
cesarē rumpere conatus est. Cesar u̾o cūctus
hec uidētes belli iure hostes ad opidū cōpu
lerat. ubi durissimo marte fc̄o audatia cu
rionis qui p̄mus omnū pedes descendēs as
sumpto clipeo et armis murū hostilē inuasit.

occisis multis: cesarienses uictores fuerunt. sic
domicius ad interiorem arcem compulsus est cum suis.
Quod uidens cesar unicas et machinas iuxta ar
cem explicauit. uidentes autem hec hij qui cum do
micio erant proh nephas: domicium uincula
tes ante cesarem deduxerunt. Cesar uero uidens
eum libenter mortem suscipere solum eum iussit et
abire permisit: ille ad pompeium accessit. sui
autem redacto. Deinde ipsum cesaris sub curione fuerat

De fuga pompeij. et de itinere cesaris in yspaniam.

Pompei autem audiens domicium obsessum et
exitum nesciens arma parabat contra ce
sarem: uolens autem suorum animos reperire: oratione lon
lentam fundit: et tamen eidem nullus assensus est.
quod uidens ipse pompei per apuliam fugiens in brundusium
se recepit. Sed cesar hec uidens illuc diuertit
et obsesso brondusio terra marique pompeium cum
suis inclusit. p. lentulo. et c. agelio consulibus.
Pompei autem rates in turres lignicas: quas ce
sar in portu maris ad horam iusserat: confregit.
Cesar uero brundusio capto descendit ad por
tum. et duas naues magnas pompeij fugientis
cepit. huius quorum dux erat uegontes: alfius uero
marcus lucius amicissimus pompeij uero gentes autem uidens
nauem captam: ensem uibrans multos ex parte ce
saris trucidauit. ense uero confracto arripuit
amplustre noui. Et cesarienses fortiter
occidebat. Radulfus autem quidam alamanus

misit iaculuz: qđ lateri ugontis īfissuz est. X
gontes aūt amplustre leuans bis cū tali pcus
sit. q cerebrū ei᷑ eccisus strauit. Iterū et q̄ndā
t'bunū cesaris lucā: et florētinū: et quosdaz
alios pemit. Deiń multis trāsfissus iaculis
sanguine manāte cecubuit. Sedē aūt pōpeij
nauis. dux .M. lucā. multos cesarienses occi
dit. demū sagitta tūnali abach balista imis
sa trāsfixus est rati. et sic archibalesthis tur
nalibz nauis ruptis est rupta: ceteri occisi
gladio aut submissi. Pompei aūt fugiens
cū ceteris nauibz ad opidūz macedonie asphai
erūt. lentulo: et agelio consulibz. Cesar aūt
nauibz carens andriaz cōquirit ꝑplō: romāqz
reūtit. dictatorē et cōsulēz se fecit: et erari
um spoliat ubi auri quatuor milia c.xxxv.
pondo. et argenti prope nogēta milia. ab
stulit. aristobuluz et filiū alexandri regis iu
deoꝝ fratrē hircani qz pōpei uictū romā mi
sat absoluit. mittēs eū ī iudeā cū duabz co
hortibz: est aūt cohors .D. militūz: et spabat
semꝑ eū regnuz syrie cōsecuturūz: et dum
uenisset aristobolus ī iudeā hircanī cōsilio
antipat pris herodis: quē antipatrūz pom
pei militēz fecerat: cōgregato exercitu aristo
bolum uicit: tū procurante antipatro et q
busdaz alijs amicis pōpeij: aristobolus uene
natus est. ut dīc Joseph: et remāsit corpus eī

in ſepulcrū balſamo litū ad cōuētū mēcij antonij
principis milicie ceſaris. Jntea pompei copio
ſum exercitū collegit. Ceſar vero ī hyſpaniā p
ficiſcēs maſiliā urbē brutū tribunū ſuū de
bellari iuſſit. quā navali bello exſuperat: ipſe
vero ceſar obſedit ilerdā ciuitatē hiſpanie ī
ubi erāt tres duces pompeij L. afranī M. va
ro et G. petrei cū valido exercitu. ubi multo mi
litū poitāe occiſos pdidit. tñ petreiū et afrani
um ī quodā colle obſeſſos et ſiti oppſſos ad de
ditōē cōeg. et ſic ceſar domuit oēm hiſpaniā
et oēm galliā uſq: ad occeanū occidētalē. Jn
ter antonī pnceps milicie ceſaris obſeſſus eſt
iuxta ſalonas ciuitatē dalmacie cū ſuo cū
exercitu fugiens liberat⁹ eſt. uultei et qdā dux
ex pte ceſaris dū p mare fugē vellet ab octa
vio duce pompeij obſeſſus eſt cū magno ei
exercitu: et dū fugē nequiret cū ſuis occidit.
Curio et dux ceſaris miſſus aqlare pacandā
dū apud affricam aplicuiſſ3 licz pus navi
ptorie romanū cū pōpeianis uiciſſet. tñ aiu
ba rege affrice doloſe circūuentus devictus ē.
Nam iuba rex affrice dū curionē odio hēret
quē puari eū fecerat diademate regio dicēs
eū ſpuriū eē ſciens adūctū curionis et lacū
caſtrorū occultū. ſe in vallo quadā cū appa
ratu exercitus commiſit quedā milites noīe ſa
burā cū paucas ad bellum quib3 paucas uiſis

igu̅s. Curio deſcendit de mōte cū. ccc. milite
om̄es i curcuitu exercitus eius. occidentes pedi
tes et milites abſq3 nūo. Vidēs aūt curio
ſuos mori ſūpto potiori uibrās ambabus
manibus enſē3 occidit Tebalem. et ſangui
neū reg̃ iube. elpidā i gigāte uſq3 ad pect
ſcidit. tantē in curſu hoſtiu3 hinc in valla
tus i nūabilib3 pforſus plagis occubuit
cum ſuis.

De tranſitu ceſaris ultra mare.

Ompei aūt ut dixim̄ i egipto gratie
cōſtitutus erat. euenit aūt ſui finis
āni qn̄ dignitates p ſenatū dabātur. Vn̄ ppls
roman̄ cōgregatus hortatu lentuli cōſulis
pōpeiū nō ſolu3 dictatorē ſ3 ducē ipatorē
ro. p. creauerāt: dicebat aūt te ipatoreſ i
capitanei exercitus. Lentuli ūo et agelium
iter conſules uſq3 ad finē belli cōſtituit re
gnū iube cōfirmat: et alijs multis. Interea
ceſar ab hiſpania ueniēs ſuo4 militu3 in
ſidijs fere oppreſſus eſt. ſ3 orōnē lucculētā
adulus eos faciēs tā terroribz q3 blandicijs
placauit. et romā ueniēs ſe ſcd̄o cōſulē et
dictatorē fecit in ūo congregato apparatu
nauiu3 mare trāſiuit p portu3 brodux‹i›j. re
licto mīco antio pncipe militie pro exercitu
cōgregato. Et du uidet ceſar anthuu3 nō
tranſire ſatis ſe tradēs ſolus i tempeſtate

nectis ſilentio deſerens caſtra uenit ad quē
dā nautā nōie amiclā qui nᷓc hortatur ut
i ytaliā ducat. Jlle ūo diu reluctatus tn̄ ſoluēs
nauē pfectꝰ ē ambo uō aūt p alta maris na
uigarent ſubita tēpeſtate iecti ad littus vn̄
ſoluerat ratē data nauicula i ſictū et comi
tum ad epirū ubi exercitū reliquerat. Reu
ſus ē quē dum uidiſſet ſui grauiſſimi ſt.
Euolutis ūo paucis dieb; trāqllitate fcā
anthius cū uniūſo exercitu mare trāſiens i
epirū applicauit. Videns aūt pōpeius ceſarē
ibi cū apparatu i mirabili caſtra metatū cor
neliā uxorē ſuā i leſbon iſulā collocauit.

De prelio ceſaris pro pōpeio circa durachiū.

Ceſar ūo obſedit pompeiū circa durachiū
ciuitatē faciens muros et turres p lon
ginqua ſpacia a ciuitate. Q, dū cognouiſſ;
pōpeius q̄i leo erupi uiſus ē contra ceſaris et
nimiū ex magna exp̄te p̄iuit. ita q ceſa
riāes terga uertebāt. Videns ūo hec ſceua miles
acerrimus ſe pompeianis appoſuit et trāſitū
phibuit, enſem vibrās trucidās aū ſinios
dextra leuaq;. Dein ad belfredū quēdā ſere
cucurrit i quo multa milia pompeianorū
aſcendebant pro diruendo belfredū accidit
tandē rupto belfredo enſem uibrās acrib;
ictibus hoſtes trucidabat itantū q ex nimia
iciſione enſis retūſus erat et tn̄ q̄cūq; eō

sequebat' communiebat pōpeiani hec intētes
ei necē inferri lanceas sagittas et alia armoꝝ
gñā sup ipm iactabāt ille ũo cōsultus sagit
tis quas iniciens viriliter dimicabat. Vn' aūt
pompeianoꝝ nōie aulus procedēs ipm defficē
cedens portare ad pōpeiū volebat. scena ũo
in dignatus ensem vibrās ei stati scena occi
dit vero usq; ad mortē bellare nō quievit do
nec cū sanguine fuso occubuit. Videntes aūt
cesarienses defunctū corpus sepelierūt cū
maxīo honore et arma ei ĩmīti cōsecrave
rūt. pompei' ũo suos inīcis p' scenā terga
dedisse magis indignatus armatus audacter
pcessit et cuncta cesaris et edificia solo pro
stravit et ad horā fractē .l. torquatū nobi
lem militē romanū cilarchū pōpeij cu
stodire apposuit. Cesar ũo murū fractū
et ruptū et turres subversas indignatus ē
et contra torquatū processit ad lectū ubi
torquatus cū legione sua lecū custodiebat
Basilius aūt dux cesaris strenuus miles
hñs dextrariū fortē hastā grossam et
rigidam urgēs calcaribus equū contra tor
quatū processit torquatus videns direxit
lancea contra baxiliū et se viriliter pcu
sert Basilius lanceā confregit. torquat'
ũo urgens basiliū lancea vulneratū so
lo stravit. ūn procedēs torquatus cū eadem

lancea arielem militē cesaris de ciuitate iannia
occidit postea ensem baiulās dextra leuaq3 ce
sarienses leniebat. Basilius u͂o p̄rez stratus
ocius ascendēs equum ī dignatiō̄e repletus en
se percussit Joronicē militē pōpeij et eū decola
uit. postea equum ascendit securus u͂o a p̄ssura
sufocatus est. cesar u͂o insidiebat dextrario
suo quē suetonij talis effigie fuisse dic̄ caput
grossum: et sic hēbat cornu unum ī frōte diu
ām et u͂o ceteros equos q̄ unicornius excede
bat pectus grossum et latum. caudam bifur
catam. clunes grossos et rotūdos. ungulas
duriores ferro: et ī equias diuisas ad modū
unguium humanarum hēbat: et hūc equum
tradunt historie nicomedis rex bitinie ce
sari trāsmisit huic ergo īsidens cesar eua
ginato ense procedēs legionē torquati dex
tra et sinistra laniabat. torquatus et cesa
rienses occidebat. Item torquatus baschiam
militem ambrum cesariensem ense percussit a
spatulam dextrā a corpore ei separauit. Deni
cum filium burgūdionē usq3 ad acumē selle
prosadit. Cesar hoc uidēs ensem eleuans
sup caput torquati percutē nitebat. Ille
u͂o ferienti clipeum apposuit. et ensis cesaris
descendēs equum torquati occidit. Torquatus
ambab3 manib3 ensem eleuās cesarem percutē
noluit. S3 equus cesaris contra eum eleuatus

eu̅ strauiss; nisi declinasset. Iteru̅ po̅peius
cu̅ suis aduenit et aggrauatu̅ est p leliu̅
Scipio miles po̅peij leliu̅ p̄miliu̅ et uexil
liferu̅ cesaris exprobat ei dice̅s eu̅ e̅e prodi
tore̅ qa leuauerat signa co̅tra r. p. et ur
ge̅t equu̅ lancea̅ uibra̅s et p̄cussit leliu̅
tali q̄ cu̅ signo strauit solo ad de̅tes. postea
exime̅s ense̅ proscidit maxillu̅ usq; ad de̅
tes. Cesar uide̅s uexillu̅ ruisse. ta̅n elabo
rauit q̄ lelius cu̅ signo equu̅ ascendit.
Pompeius au̅t in bello uide̅s antho̅iu̅ p̄ncipe̅
militie cesaris equu̅ urgens calcaribus lan
cea taliter ip̄m p̄cussit. q̄ equu̅ anthonij ad
geniculari fecit. Dei̅n conscende̅ regē bri
tannie et qui equu̅ cesari largitus fuerat co̅
scitus est. et lancea p cor ei emitte̅s solo
mortuu̅ strauit. Anth̄s aliu̅ h̄ns sonipe
dem et cesar cu̅ suis pompeianos occide
bat. Infra capto milex. egregiu̅ cesare̅
i̅petit. lancea et cuttelo uulnerauit.
Baxilius u̅o dux tracia̅ lance̅ euulsit
de latere cesaris. que̅ cato cutello ulnera
uit ense. Anth̄s au̅t catone̅ feriens en
se casside̅ scidit. et no̅ potuit eu̅ loricalis
insule aux° uulnerare. Scipio au̅t cu̅ xxx^ta^.
socijs iuuenibus ru̅pens turbas cesaris occi
dendo hinc in̅ puenire ad leliu̅ qui tene
bat uexillu̅ et sub ipso equu̅ occiderit multosq;

cesarienses et venerunt in ore gladij. Ce
sar aut vides suor occisionem et adversarior
audaciam cu suis fuge se dedit. Pompei
us ut dicit lucan nimis pius extitit qa
noluit ipsi Insequi. Nam si insecutus fuisset
hostes omes fuissent mortui. Cesar etia
dix q pompei nesciebat vince ut dicit
Orosius.

De itinere ducu i tesaliam et descriptio

Cesar ergo dum vidisset bellum q pdi
derat sumes suos confugit i emathi
am quem dum popei isequeretur senato
res dixert ei q bonu erat reuti romam
q pom dix q nolebat armat roma venire
sicut cesar sz in pace sicut bonus civis
et sic dum senatoribz non acquiesceret i
emathia profectus est et illa male
tacta n tra ambo duces castrametati st
emathia sive pharsalia othei olimpo pi
do et pilin montibz altissimis cingitur
i medio vo grandi planicie extensa est
hec est emathie regio qua sanguis iter
pretat ut dic ysidorus i qua nabuchodo
nosor rex babilonis ut liber regu testat
Sedechia rege iuda captu cora eo filijs
et pncipibz occisis oculis pvatu i babiloia
victum dux cu tra multitudine captivata
In hac tra pmo aur et argentum et alia

metalla fossa sūt. et monete fc̄e sūt. et q
ascensores fuerūt. et arioli inter quos
erithomaga. sexto pompeio filio pompeij.
cadauere suscitato phitonicaz exitū belli
hic obscure indixit.

De bello ciuili fc̄o i tesaliam apud emathiā et descrp̄tio eius p ordinem

Je ergo quo bellum committi debuit sol
tardius solito surrex tn̄ lucente die.
pompeiani frementes belluz optabāt quoꝝ
mēus tulius cicero orator luculētissim̄
capt̄ extitit. et fundēs oronez clarissimā
pompeiuz hortabatur ad belluz. pompei
uo timens se excusabat de bello dicēs q̄ bel
lum nō faceret pp eū qa nō pp se. s; pp senatū
sūpsat belluz. Tandē pompei acies or
dinauit duo faciēs cornua. Lentulus cō
sul ī pma pte aciē. domici uo dextri corn̄
curam huit. Scipio uō mediuz tenuit ī
quo reges erāt: et ōis orientis aux fuere.
Cesar uo duz uidiss; pōpeij acies taliter or
dinatas. hic prius aliqūtuluz timuerit. tn̄
oronez in suos fudit. et acies ordinauit
Pōpei uo duz cesar in ensēs cerneret
ad belluz procedere. hic corde gelidato cēt
oronez ī suos fudit. et sic utriq; ad locum
exorandi belli ciuilis cōuenit. pompei
LxxxVIIJ. acies huīt in qbus erāt medij

prose assirij Indij arabes. ethiopes greci
affricani ponti. frigij. armenij. libies. et oīs
orientis aux̄ illic erant reges tetrache. du
ces senatores pncipes et totus senatus.
Cesar vero hūit secū lombardos tuscos
marchianos. apulos et oēs italos francos
belgicos. guascones. hispanos. anglos. the
utonicos. romanos. saxones. oēsqz ger
manos. ungaros et ylirios. et oīs septētrio
nis aux. et posuit. Lxxx. acies dū aūt
iuxta paleophar. saluer. ul' pharsalia siue
emathia ēēnt ī loco belli et bora extrema
ordinati. Itaqz unus alter uidē poterat.
dū pres filij. et fres et consanguinei se
inuicē cernerent. pietate cōmoti diu
absqz dimicatōe steterūt.

Primus conflictus unus aūt miles ce
saris crastinus noīe theotonicus gēne
uidens eos sic atonitos urgens impetuo
se equū lanceā in hoste deprimēs: nō cu
rās sonitū buccine nec tubarū: aut īstru
mentū bellia īpetit īptem pompeij quē
dam ducē heutarach ethiopem. hūc
itaqz crastinus talr̄ percussit: qr ārma ei
dirrūpēs lanceā p ei cor emisit. et mor
tuū prostrauit: hoc fcō bellū īcohatū est.
Tūc ex utraqz pte clasica et tube sonabant
Lacee. sagitte. Jacula: saxa: glandes plum

bec. ſudes: et faces: emittebāt; pompeiani ī
modū cōnus diſtricti et ordinati ueniebāt.
Ceſarienſes hinc inē abſq; ulla ſerie aduē
ſarios proſtnebāt. Ceſar igr̄ itentus romaīs
iuſus excitatus pōpeiani robur ſuos compele
bat. Videntes aūt barbari omēs q cū pompe
io erāt derelinquētes campum fugiebāt
quos ceſarienſes teotonia. hiſpani. franci.
et britani cūq; germani iſequentes tāq;
pecudes proſtnebant. laniabāt. cōculcabāt
occidentes eos: et mirabilr trucidabāt.
Quibus fugatis: et occiſis: cetera robur ex
citus pōpeij senatores: duces: pncipes: re
ges: marchiones: aliiq; optimates: et ma
gnates: Int quos erāt luci domicia. Silla
lentulus. et scipio. qui poſt conſulas ſ ſuas
acies illuc declinauerat armati mirabilr
et pugnare ceperūt: et igrauatū eſt bellum.
hic mī et tā milites q̄ pedites lacrimabilr
forte ruebant; luc ſinglor occiſiones ſte
rit: Suetoni aūt et ceſar ipſe i quodā libro;
quem ſcpſit ad lucilluz ſenatorē et pompei
trogus: titus liui: ceteriq; hiſtoriographi ſe
riatim tumultū belli deſcribūt. quor or
dine proſequamr. Cum igr bellū igra
naſceret. lentulus lancea forti arrepta cōſul
ipetiuis baxilium ducem ex pte ceſaris que
pus baxili lancea ipetitū clipeo pforato: et

lorica lesa nō uulnerauit aux corij calibe
iterstricti q lentulus induerat. Lentulus
uō baxiliu uulnerat lancea equo dicat.
Postea uō exemit ensem et pcussit godt
riu militē. qui i stipendio cesaris xj annis
fuerat et scapulans psandis iriora nu
dauit eiqz occisu prostrauit. Cesar hec
uidens acriter doluit. baxiliuqz ad tētoria
duci iussit qui grauissimo ictu ulneratus
erat. Et i tumultu belli se inuades cōtra ex
citum pompeij se imittebat. Vidēs aūt
agareon rex armenie maioris cesarem
equū incitās lanceā ei i clipeo pcussit
lanceā fregit. Cesar aūt icitans calca
ribz equū lancea talr regē ulnerauit
q cor ei diuxit. Filii tigani regis q caput
pris misat pompeio mortuiqz uisam tri
ganes aūt filius pharnacis et pharnax
filius trigani regis. qui caput pris misat
pōpeio nepotes agareonis regis maioris
armenie uidentes patruū occisum usqz
ad mortē doluerūt alter quidē pharnax
equū urgens et lanceā dirrigēs i stabu
nu militem cesaris lancea transfix et so
lo strauit occisū contraque antios lance
am dirrigēs equo strauit. trigancs uō
assectare fiat. Antios aūt lancea iubras
acristem regem arabu p mediū cordis

uulneratis equo stratum occisum . postea
uo ensem nudans lucam romanum militem
decolauit . hic erat propinquus domicij .
Domicius autem miles cognita casu regi dans huius
promouet equum contra anthonium eumque percussit .
quem occidisset : nisi defensus fuisset a lorica
tamen equo lapsus est . quod uidens lelius uexillifer
cesaris lancea domicium percussit . eumque non
mouit . lancea autem confracta est . domicius
autem ensem nudans talem lelium percussit quod
eum in capite grauiter uulnerauit . Interim
Anthonius ascenso equo suorum auxi promoues
equum contra achatem militem ense uulnerat
quem usque ad cerebrum imprimens mortuum equo
prosternit . Scipio autem cesariensium occisionem
faciens . uidens cesarem lanceam ipsum impetijt
lancee que simul confracte sunt . tamen non sunt amplius
se propter presentiam gentium persecuti . Cesar autem
uibrans ensem militem nomine motuum usque
ad pectus scidit . mortuumque prostrauit . sipio
quendam francum qui duos reges occiderat per transuersum
trucauit . Interim cato aliique senatores
ceperunt inspirari et argutum est bellum .
Cesar autem suis nobiles occidentos monstrabat
ut dicit lucanus . Cato autem atribus
fortibularis percussus equum perdidit . ille autem
uibrans ensem unum illorum usque ad acumen
selle proscidit . tulius autem dicenio equum

catoni procurauit et ſic cato et tuli⁹ hoſtes mira
bilr̄ proſternebat gabilio aūt rex francoꝝ ur
gens equū acterionē lanceā īpetit et ī fruſtra
lanceā uolauit tuli⁹ aūt galbionē cē uſq; ad
oculos ſcidit mortuū q; ad t̄ram ꝓpulit inde
ꝑcuſſit quēdā iuuenē noīe galeranū q pompe
iū multū blaſfemauit et ipī faciē cū naſo
et labris mutilauit cui tuli⁹ ait hic ictus
docet te bn̄ labia circūſaſſa et nō proferre
maledcā ī dūm tuū. Ceſar aūt ſuos circuiens
mouebat bn̄ pugnare et ipſemet fortiter dimi
cabat. ſic miles ꝓxim⁹ ſcutū ei erat excoriatū
et īnūabilibz ictibz trāſfixū et ſpatā eleuās
afirmianū ſenatorē propincū pōpeij decola
uit Sextus pōpei⁹ Gaius pompei⁹ filij pōpeij
uidētes patruelū occaſum aūtem īpetū Sex
tus lanceā uibrās nihil ei nocuit gai⁹ uō cla
ua antoniū talr̄ ꝑcuſſit q̄ fere eū ſtrauit
Ceſar hec uidēs contra iuuenes ſe igreſſit et
hoſtes eū mirabiliter ꝑcalcabat.

De certamine ſinguli pompeij et ceſaris.

Pompei⁹ aūt lanceā fortē brūs cōtra ce
ſarē promouit ceſar hoc uidēs carēs
lanceā leliū petit ſibi dari ī qua uexillū au
reū cū aquila dependebat. qua hita ambo
duces equos ſuos forti⁹ calcaribz īcitātes
ſup clipeos et lanceis duros īfingūt ictus
Ita q̄ clipeis ruptis ferramēta lancearū uſq;

ad loricas pertransiuit que mirabiliter concatenate
erant duas defenderunt In se urgentes ualí
dis uiribus fractis artubus et angulis equorum
in campum ceciderunt e quibus duarum ducum tu
multu et citato calcaribus et morsibus se diutissime
petierunt ad extremum pompeij equus occisus
est. equus et cesaris grauiter uulneratus est.
Cesar et pompeius pedites contra se processerunt.
cesar uibrans ensem pompeium percussit. Itaque
cassidis ei quartam partem elisit. et ensis declinans
per posteriora pompeij in terram uno pede fixus est.
Pompeius autem ensem eleuans per transuersum clipei
percussit cesarem taliter quod quicquid consecutus est
abscidit. et sinistrum gironem lorice detruncans
ad terram deiecit. Cesar uero spatam leuans pom
peium percussit in clipeo et declinans ensem tibiam
sinistram pompeij uulnerauit. et stimulum cal
caris truncauit. et tunc cesar ait pompeio
amodo non potes esse miles sine me qui debeo
esse dominus totius orbis. Pompeius uulneratum se senti
ens quasi leo ense cesarem impetens caput ei per
cussit. et cassidis partem elisit. et declinans per
scapulas cesarem uulnerauit in latere. Videns autem
pompeius sanguinem manare ait cesari amodo
sumus equales. scias me non esse oblitum ictuum
quos intuli in iuuentute. In tali ergo duello
cesar et pompeius diu prostiterunt tamen dicitur fuisse
ni quod pompeius uicisset nisi quod ab utraque parte sui

uenie͂tes eos aſſe͂te͂ ſtrauerũt equos quibꝫ aſſe͂-
ſis atrociſſimũ ꝑliũ fortificatũ ẽ. nã ceſar
antoni⁹ craſſin⁹ leli⁹ et reliqui multos põpeia
nos proſtrauerũt tũc ceſar exatũ ſuũ cir
cuiens iſpiciebat quis bñ pugnaret / aut qs
nõ. plagas ſuorꝝ ipſemet ligabat / ipſe iplebat /
et producebat / gladios militibꝫ miniſtrabat.
fit occiſio magna fci ubi erat m̃ltitudo hõiũ
et equorꝝ ceſarũ et illic fragor armorꝝ / et
morie͂tiũ gemitus ꝑſonabat. domici⁹ aũt cir-
cũuctus undiqꝫ ceſarienſibꝫ eos diuis ictibꝫ
proſternebat / nullus n tot ceſarienſiũ occi
dit. cõtra que͂ leli⁹ lancea directa proceſſit
et nõ mouit domiciũ. Domici⁹ aũt enſe
ĩ uexillũ ceſaris deiecit / qđ cũ leli⁹ leuare
uellet : domici⁹ aũt ipm acriter ul̃nerauit.
Jnteꝫ antoni⁹ bello ſe ĩmiſcuit et leli⁹ uexillũ
ſuſtulit. antoni⁹ ig̃ graui ictu ſpate domiciũ
ꝑcuſſit. et ei caſſidem dirupit. poſtea enſem
uolue͂s ꝑ trãſuerſũ faciei naſali incaſo. naſũ
faciem grauiter plagauit. domici⁹ ſe uidens
ſanciũ aurelium nepote͂ antonij bello ſe ĩmi
ſcente cũ ſpatula et brachio dextro trũcauit.
Antoni⁹ dolens cũ ſuis oĩbꝫ domiciũ ſpatis
lanceis ſagittis et alijs armorꝝ generibus g̃
uiter ul̃nerabat. domici⁹ uo carens ſcuto
enſem ambabꝫ manibꝫ ſtrigens ceſarien
ſes mirabilr̃ occidebat. nã godiolũ ungarꝝ

pcutiēs caput cū brachio a corpore ſepauit
phitonē militē hiſpanū cū equo ſcidit.
Tandem domicii ſpata fracta equo ſub eo
ciſo brachiū cū capite. godiel' q̄ aſcādeat
aſſumēs ſe uirilr defendebat. Itaqȝ xx eq
tes cū eo ſtrauit et occidit. Tandē uiribȝ
deſtitus pp laſſū ſanguīs cecidit ſemiuiuus
cui ceſar ſupueniēs ait iam bellū ſine te
fiet. ille paululū caput leuās moriens
ait. ſecurus morior uidens te minorē pom
peio. et hec dicens obiit. Pompei' aūt cū
ſuis ſciens domiciū mortuū i cōſolabilr
flebat. Agellus aūt conſul propinquus
domicij lanceā uibrās amitā tribunū ce
ſaris tranſfixit. ſoloqȝ ſtrauit ociſū. po
ſtea agelui nepotē antonij uſqȝ ad pect'
ſcidit. aliū et militem decolauit. Tūc
pōpei. cato. tuli' et reliqui procures pro ul
tōne domicij milites occiderūt. Antoni'
aūt leli' caſtinus: et alij procres ex pte ce
ſaris mltos ſenatores occiderūt. Antoni'
tn̄ occidit iiij reges. Camilonē regē idoi.
Balaā regē minoris idie. Terſam et cabayȝ
fres reges orietis. Ceſar et lelius xx re
ges occiderūt. ceſar preter hos vij. xx. et
xiij. equites ſtrauit. Craſtinus teotonic'
duos reges ethiopū uſqȝ ad ſellas ſcidit.
Sorgiam regē ſaba cū equo ſcidit. et xl. eqtes

uulneravit et occidit. Cesar et bragmalonem
regē archadie usq₃ ad acumē selle scidit. teodo
ri et regē cū equo scidit. Aribar pncipē
palastine decolavit. Lelius ensem elevās labie
nū i capite ulnerat. quīti lucii vexilliferum
pompeij usq₃ ad acumē pompeij selle pscidit.
emuz pars pompeij occubuit i qua reges i
tretrarche reges duces. michiones. senato
res aliijq₃ nobiles pompeiani occisi sūt. Luci
aūt brutus qui cesarem occidit nō fuit occisus
licet mltos occiderit. et sepius cesarē ipeciērit
armatus alienis armis. et se piculo multoties
dedīt pro cesare moriendo. Cesar ig et sui i
victores fuerūt. et pars pompeij misabili sorte
bellū perdidit. et devicta est. Cesi sunt i ipso cer
tamine inūabilia milia nationū. quāta nul
lus crederet. et nūq₃ audivit. totus n orbis
illic cōvenit. tota n thesalia plena cadaūib₃.
rivus sanguis decurrebat. et nūq₃ fuit talle
bellum nec postea fcm est.

De fuga pompeij. et morte eius.

Ompei aūt vides suos perdidisse. retraens
signa eos cessare iussit. et fugā iijt. et
fugiens ad larisam civitatē venit. et aquib₃
receptus est. Cesar aūt videns campū sangui
ne plenū et suos victores. Jussit suos qescere
et spoliatis tentorijs hostiū toti fere mondi co
pias ivenit. et sic paucas dieb₃ elapsis post popeij

fugā prosequēdo profectus est. pompei aūt
ut dcm̄ est. Venit larisam. et iñ fugiēs sol'
cū equo ad portum maris uenit. et iuenta p
ua nauı ī lesbon uenit. et iñ supta cōiuge cor
nelia cū pte senatus qui fugerat de antathia.
et illuc post eū ueñāt mari se dedit et dū alta
maris sulcaret. Pompei orone fusa hortabat'
suos ire ī pthiā: et aux̄ medoꝝ ōtrahe. r
Lentulus uero et sui omēs eum hortati sūt ire
ī egiptū et sic dū uenisset ī egiptuꝫ ptolomeu'
rex egipti fotini cōsilio militis sui. misit achil
lam ꝓditorem pessimū setimiū quē pompeius
militeꝫ fecerat qui puo lembo ascenso pro
accipiendo pompeio uenerūt. Achillas ig dū
uenisset ad naues pompeij eū salutauit ꝑtinꝰ
ex pte regis regni egipti pompeio: et ī uitauit
euꝫ ut ītraret nauiculaꝫ dicens portuꝫ ēē
pculosum mag's nauibꝫ. Lentulus cornelia
ei' uxor. et aliꝭ hortabātur pompeiū ne in
traret. Pompei aūt credens achillem ītrauit
lembuꝫ: et nautę achillem elongātes lembū
v'sus egiptū fugerat ducētes pompeius. tūc
achillas: et setimi' arreptis glandijs pompeiū
pcuſsit: ille ūo obuoluit caput ueste. achil
las aūt arrepta pungione pfodit latus pom
peij: et sic strictis gladijs pompeiuꝫ occiderūt
quo spirāte adhuc setimus caput eius ampu
tauit: et dum ad t'raꝫ uenisset achillas caput

portauit ptolomeo et anullum quo hito pho
lemeus fecit caput balsamari corpus uo ima
re ciectum est. Cornelia aut ei uxor et
reliqui hec uidentes nec ualentes igredi por
tu fortitudine regis et multitudine egiptio4
dm flentes abierunt. Codrus aut questor
cine cipri miles pompeij fidelissim et socius
eius ubiqz pietate eo motus puato hitu ue
nit ad locum ubi corpus undis trudebatur
et illud inuentum cremauit et sepeliuit.

De itinere catonis ad regem Jubam.

Ato aut et filij pompeij collectis reliqs
belli thesalici ad Jubam regem affrice
mo p mare mo p desertum plenum serpentibz
apulerit. Jnquo deserto dracones basilia
dipsades aspides cecedri presptes sepptes na
sites hemorayados et alia serpentum crudelium
gna multos catonis milites occiderunt ut dicit
lucanus. Tandem uenerunt ad regem Jubam
qui eos humane tractans ciuitate Vticam
leptim et alias assignauit.

De aduentu cesaris iegiptu de morte pho
tini et ptolomei pompeij perditorum.

Cesar uo ut diximus discedens ab emathia
puenit ad troiam ubi rostris datis asse
sis nauibz et plenis uelis uenit in egiptum
qui dum uideret egiptios mumuitantes se
noluit eis credere s; inauibz mansit. Jnterea

iuſſu ptolomei caput pompeij p̄ntauit ce
ſari: et anulū ei. Ceſar u̇o hec uidens do
luit: q̄ ipſemet hec nō fecerit. Et orone fu
ſa meritū tirani doluit. et ad noticiā lac
mas fudit corpus q̄ pompeij ſemipultum
reptum cū capite et uestibus ī̄pialibꝫ ſepeli
ri iuſſit. Demū in alexandriā egipti ceſar
aplicuit. qui uidens murmur ppli uiſis t
maxīs templis et thesaurꝭ abiit in palaciū
maī ſe recepit urbis. Initiū ptholome' rex ſe
dauit murmur ppli contra ceſarē: et cū
multis alijs obſes pacis fuit quē ceſar ſub
diligenti custodia habuit Cleopatra aūt
ſoror ptholomei corrupto custode p pecunia
uenit ad ceſarē qui queres ſe de achillia et
fotino proditoribꝫ: quorū ſuaſu a fr̄e carce
rata fuerat Videns aūt ceſar ei pulcritu
dinē: et captus amore ei ī totū annuit
Illa aūt mirificas thesauris et apparatibꝫ ceſarē
cōmirauit. Et dum copularetur fotin'
et achillas proditores timētes ne cleopa
patre interuentu dictone regnū preteret cū
exercitu obſiderūt ceſarē ī palacio ī quo erat
et domū rupe nitebant. partem aūt ne
pos achillee dum p tectum ī quādā ca
merā intraſſet armatus a ceſare captus
et ī t̄ram p̄cipitatus est qui rues pcuſſit.
ſup caput ſempronij ambo mortui ſt̄ Cleo

patria iaciens uiolare achillam uulneravit et
sic cum suis nocte fugit sequenti uero nocte cesa
re navali bello lacessit in quo secundum Lucanum Cesar
fotinum decolavit; betolus et hyrcotus dicunt
quod fotinus fuit obses cum ptholomeo. et dum an
thonius venisset Cesar uidens robur sui
exercitus decolari eum iussit. quo uiso cives
egipti pacem a cesare petierunt Rogantes ptho
lomeum relaxari Cesar autem licet sciret egip
tios dolosos sub iure iurando prestito a rege
dimisit eum ille autem dimissus cum suis dolos
in cesarem cogitabat navalli bello cesarem existe
tem in quodam castro. quod erat inter mare et
nillum debellavit Cesar uero iniecto igne
naves incendit. Inter quas navis regis com
busta est quo dum naufragus qui supra tabula fu
gere vellet armorum pondere suffocatus est. et inve
tum est corpus cum lorica aurea. et in alexandria
sepultum est. Interea arsinoe soror ptholomei
et consilio fotini et achillee carcerata auxilio
ganimedis cuiusdam servi liberata est de carcere.
et cum virum suscepit que dum in alexandriam
venisset a populo in regnum suscepta est achil
lam decolari fecit Ganimedes uero volens re
gnare contra cesarem uero arma direxit qui
navalli bello cum egiptiis victus est. quod in
tendentes egiptii pacem petierunt a cesare Ille
respondit. si pacem vultis date ganimedem

date

date mihi que datū iuſſit decolari Et ſic ce
ſar regnū egipti hītū ī prouinciā romanam
reddidit. Biennio aūt expleto cleopatrā re
ginā inſtituit cū qua ipē duobꝫ ānis uſuꝫ
ſtrupi hūit: deīn uenit in ſyriā cuius antipa
ter cū herode filio ſuo: qui aſcalonita dicus
eſt. ſub quo xps natus eſt occurrit et
et muñibus datis. Deneſuſa ceſaris ami
cus effcūs eſt.

De bello qd̄ fecit ceſar contra farnacē regē armenię.

Ceſar uero antipatrū et herodeꝫ
in bello contra farnacē regē armenię p
dux. in quo bello antipater iuuenē quēdaꝫ
fortiſſimuꝫ lancea uulnātuꝫ ſolo ſtrauit equū
qꝫ illi ceſari pn̄tauit: quidā aūt propīquus
iuuenis occiſi achilem militē ceſaris lancea
trāſfixuꝫ occidit. enſe uō cecilianuꝫ decola
uit. farnax aūt rex equo albo inſignis pur
pura colopto contra ceſarem proceſſit. et ce
ſar contra eū qui haſtis dimicantes nihil
ſibi nocuerūt: enſibꝫ uō deīn naſalibꝫ caſidū
pūſſis. Viciſſim in tali dimicatōe diu ſteterit.
Antoni ſtrauit Gorotanū regis nepoteꝫ nouū
militē. Baxilius quēdā ducem. Sextus ceſar
conſanguineꝰ ceſaris occiſit trexiū militeꝫ
Moneqūus armen miles antōīuꝫ lancea ī
petiit. Antoni eū tali uoqꝫ ſaſſa caſide au
riculam ei abſcidit. Monequus enſeꝫ uibras

percussit antonium enſemque fregit. Et hec videns
iratus antonium amplectitur taliter quod ambo cecide
runt. Gaiam autem bator cesaris cum ſuis anthem
liberant. moneque plumbatis occiderunt. Videntes
iḋo hec armenii terga dederunt: Farnax autem
unico cōſilio pacē cum ceſare fecit: et ſacra
mento aſtrictus eſt illi.

De rebelatione egiptiorum contra cleopatram.

Nuncia renunciato ceſari egiptii cleopatre
rebelles effecti ſunt / qui licet in libia erat
antipatrum metridatem filium farnacis et conſ
ptholomeum romanum militem tribunum ſuum
illuc cum exercitu miſit. ptholomeus igitur metridates
et antipater cum ſuis egiptum profecti: peluxi
um obſiderunt. Machinas bellicas erexerunt
Metridax turres et propugnacula erigit.
Cives hec videntes erumpunt. ut pater nepo
tem metridatis cum multis occiderunt. Antipatri
ſuo et herodes eius filius cum aliis cumulis facien
tes uſque ad muros introiverunt et inſultum
contra muros fecerunt: archin autem filius ammi
adas de tribu levi cognatus hyrcanii regis et
ſymeon: et manaſſes de tribu iuda de ſtir
pe david regis yſrahel cum armis bellicis auda
cter muros aſcendunt / multoſque egiptiorum
occiderunt. Tandem antipatrus cum iudeis mu
rum fregit: et urbem intravit: metrimales
et ex alia parte et ptholomeus. antipater autem

aquodā gigante īpetus egiptio⁊ cū enſe ꝑ
ſcidit. aſcāiades qui cum ſecuri percuſſat de
colauit. herodes vō cloniuz totū ſcidit ſanie
ſem decolauit multoſq3 occidit. Antipater
aūt ī innūabilib3 plagis foſſus ē ei. tandem cap
ta eſt ciuitas et egiptij dantes manus ſub
cleopatra fieret: eſt antipater agripa et me
dinolao medicātib3 curatus eſt. Initi3 ſextꝰ
ceſar cō ſanguineē ceſaris profectus ſyrum
veneno obijt.

De prelio ceſaris contra catonem.

Ceſar aūt ut diximꝰ profectus ē i affri
cam contra quem rex iuba Scipio ⁊
capto. et alij romani qui bello theſalie fu
gerāt: cōgregati ſunt et tandem bellum
factū eſt. Rex Juba .x. legiones anglorū
et centū milia equitu3 et quadrigentos e
lephantes hūit. Et ī bello ſcipio inſidens
fortiſſimo equo armis īſignitus lanceam
acutaz: et rigidas baiulas alios prouocabat
quē uidens lelius vexilifer ceſaris contra eū
proceſſit. et cōtra eū urgens equuz lancea
laxiferā īpetit eum ⁊ nihil proceſſit: ſcipio
aūt talr lelium vulnerauit lanceā ꝑ me
diuz cordis urgens pro equo ſtrauit occi
ſum. Vexillum aūt. Galſiſius teotonicus
ſuſtulit: et in vexillifer fuit. Ceſar vō
lelium videns occiſum aliſfedu3 lanceā

ipetit p mediū cordis traducis eū mortu
um ſtrauit. Postea aſegrap decolauit.
ſcipio uo ſecan̄ angullarth teotonicū occi
dit. Maxilius philippū decolauit roma
nuz. Antoni tabariciū inchione pugillo
dextro maculauit. Jlle aūt alta manu
antoniuz cape uoluit. quem cū enſe ab
ſtulit uſq3 ad humeros. equus aūt ſenti
ens ſe ſine habenis: curſu ſuo ſeipm ſeſſo
rem in paludem portauit: et anegauit.
Juba aūt ceſarienſes gladio rex trucī
dabat. Ceſar uo uidens lancea ipetiit
et rex iuba eum: et equos urgentes talr
ſe lanceis pcuſſūt q ambo ceciderūt. Jlli
aūt licet pedites ſe petierīt enſibz: Ceſar
regem Jubam mirabilr in caſide pcuſſit.
Rex Juba enſe ceſarē uulnerauit. tn̄ aux
ſuoꝝ ambo equos aſcenderūt. Ceſar
aūt equo inſidens catonē numidam
uſq3 ad dentes ſcidit. Antoni catone cla
ua fortiter pcuſſit: enſem ei de pugno ei
ciens. cato aliū enſem hn̄s talr antoniū
pcuſſit: q caſidem ſcīdēs euz grauiter ul
nerauit. Antoni initum ſic pcuſſit euz
claua. q fere eum ſtrauit. Tarchus aūt
agarenicus rex antonij ſpatulaz dextrā
cū ſcauri crudelr ſauciauit. Cato urgēs
equuz naxiferū decolauit. pugilluz q3

cū ense brothoni anglo iugulauit et excat°
cato et urbe īferiores erāt: quo uiso: bogur
rex maurorū statura t̄ribilis: et procerus
uultu: niger oculis ardentibꝫ: cum suis p
cessit: et equū incitans ursinū lombardū
militē equo strauit. Deinde sumpto falcastro
qḋ h̄ebat ad latus ambabꝫ manibꝫ certū mi
litem grecū cū equo scidit. Aurelianū
uō romanū p trāsuersum trūcauit. Cesar
et antoni hec uidētes cōtra bagut processerūt.
Cesar ense clipeū bagut trūcās eū grauī
ter uulnerauit. Antoni uō sup cap eius
ense percussit: sꝫ ensis declinās sup crines
eq eum trūcauit. bagut uō procedēs falca
stru eleuās cesarē pcutē uolus ē. sꝫ anto
ni ense capulū falcastri trūcauit. Interim
mauri procedētes fortiter dimicabāt ·
Juba aūt rex suorū stramitū uidens elepha
tes parauat ipsorum sup quibꝫ turres lig
nee ferebātur: in quibꝫ armati uiri exi
stentes cū ballistris: et alijs machinis sa
gittātes cesarienses fortiter laniabant.
Cesar hec uidens uelites produx. erāt
aūt fortissimi iuuenes qui post equites
i corū clunibꝫ īsidebāt q elephantes uide
rēt aut hostes ualidos: subito equis exili
ebat et cū acutis misericordijs hōies equos
elephātes occiderūt. mlti ex his perierūt.

Nam elephantes ruentes eos opprimebant. Ce-
sar et igne greco in elephantes immisso multos
occidit. Juba autem hec uidens cum scipione
catone et alijs cesarienses fortiter occide-
bant. Scipio autem auulcum et gauriuz occi-
dit. Deinde equus eius sub eo occisus est a duo-
bus peditibus cesaris: unum quorum equus
oppressit: alium decolauit sup scipionem: er-
go plures milites coadunati cum lanceis et
alijs armis confringebant. Scipio clarionis
cossani truncauit ense lisadum et fraage-
niam per transuersum truncauit. tandem multum
plagatus cecidit. cui cesar superueniens
uitam donare uolebat si ei fidelis uellet
fieri. ille non nullatenus: et quiescens innu-
bilibus ictibus transfixus occubuit. et sic nu-
mide mirabili cede ueniebant. Juba an-
tonium ense fortiter feriuit. Deinde
fabianum nobilissimum uirum usque ad pec-
tus scidit. Fatanum tuscum decolauit.
Et dum uidisset antonius crastinus et ba-
xilius cum xx. regis accidantes plumba-
tibus et ensibus percussit et cassidem minu-
ata caput eius nudum remansit. Leonais
hispanus gnte contra iubam sagittas di-
rigens cum oculo dextro priuauit. Duo
autem frondibularij ducis globos plum-
beos traicientes frontem hiis et occiput

cōfrigerit: et diu manāte ſanguine Rex
p̄ dolore plage manū fontis apposuiſſet
Baxilius talr̄ cum pcuſſit q̄ enſis de
manu ei' cecidit. et craſtin' cū lancea
ſtrauit et ſic ceſarienſes regem circun
dantes captū ſup uile ſomariū ligauerūt
et ceſari miſerunt. Remiſſe ergo et affri
cani regem ſuū captū uidentes fugerūt
bagūt et mauris terga uītit cato cū
ſuis ad ciuitatē uticaꝫ fugit. Ceſar iu
bam queſiuit ſi uellet ſibi fidelis ēē cui
iuba dix. Sciam aūt ſi poſſim euadē. tūc
uidens ſe nō poſſe euadē ciuitates ſuas
ceſari dedit. Antoni' aūt iuſſu ceſaris
cū .d. militibꝫ uticaꝫ obſedit. Cato aūt
uidens ubi ceſarem ēē et audiens iuba
ciuitates dediſſe. vocato filio et teſtamto
fc̄o anq̄ꝫ ſe ceſari tradet̄ ſūpto ueneno
obijt: et filius ergo cum reliqs ſe et urbē
tradiderūt ceſari. Ceſar uō contra re
gnū bagūt ſe cōuītit. Interim rex iuba
moritur: q̄ audiens bagut pacem cum
ceſare fecit. **Qualiter ceſar ī yſpaniam
profectus contra filium pompeij apud mun-**
C Eſar uō romā red̄o **dam pugnauit.**
ſe cōſulē et dictatorē fecit: ī yſpa
niaꝫ arma cōuītit cōtra ſextum et gneū
filios pompeij et obſedit eos iuxta mūdā

ciuitatē et fc̄ō bello. Gai⁹ lancea trāsfixit n̄
occidit: s; grandi plaga sauciauit et solo i
strauit. Statim cesar augustus nepos cesa
ris filius octauie sororis cesaris iuuenis i
egregius occisis quibusdam piratis amicis
pompeij uenit. hic gai⁹ cum quadam aliq
bus militibȝ cōtra exercitum cesaris qui
adhuc egrotabat ex plaga processit. Gaius
tacianus senatorem lancea trāsfixit. Sext⁹
trāsfilui cratinij lancea trāsfixit. et occisū
solo strauit. Cesar augustus sextū lancea
ulneratum solo strauit. Baxili⁹ alcebodi
nū p gutture fixit. Deinde sextū ulnerat.
Gaius aūt cōtra baxiliū dirigens eū uio
lenter trāsfixum solo strauit occisū. Ce
sar hec audiens nimiū indoluit. cesarien
ses uero terga uerterūt. Gaius uero cū suis
usq; ad tentoria cesaris hostes fugauit.
Cesar adhuc languens uidēs suos occidi
et tentoria depellari sumpto pugione uoluit
se trāsforare: s; nepos ei⁹ augustus hec uidēs
taliter cesarem manu ipulit q pugionem
cadē fecit. et u'bis eū acriter increpauit. Ce
sar aūt in se reuersus prudentia iuuenis mirat⁹
eum in filiū adoptauit. Gai⁹ aūt querēs ce
sarē papilionem ei⁹ intrauit hoc modo captus
est. nam cesarienses eciā funibȝ papilionē
sup eum et equū obruerunt. et iuuenis suf

focatus est. quē cesarienses gladijs truadert.
et caput ei amputātes cū cassidē cesari pn
tauerūt. Cesar aūt tanto gaudio replet
est. q̄ nūq̄ꝫ de pompeio: ul' de alio q̄ꝫ tantuꝫ
letus: mortuo gaio sui fugam cepit. Au
gustus aūt cesar licet febricitasset multos
tn̄ i bello strauit. Nam eleuans ensem fa
brianū militeꝫ gaij usq̄ꝫ ad ̄aimen selle
scidit. sextumq̄ꝫ ul'neratis ense cassidē diru
pit. ciues aūt mutēē: ut diximꝰ i urbem se
receperūt. Cesar aūt et augustus cesar eius
nepos consilio Gaium: et Baxiliuꝫ sepeli
ri iussit. Ciues u͛o munde pacē a cesare
petierūt. qui dix̄ se nolle pacificari cū eis
quousq̄ꝫ Sextum uiculatuꝫ nō traderent.
cū pompeio frībus ei' fugit: et i mari pira
ticam exercuit. Ciues uero cū cesare pacē
fecerūt. et fidelitatē ei p̄miserunt.

De aduentu cesaris romā et occasione eius.

T sic cesar romam reuitatur cū augu
sto cesare nepote suo. et cū quinq̄ꝫ triūm
phis receptus ē. munera largitus est circa
amphiteatruꝫ rome fecit. Ubi ludūꝫ gla
diatoꝝ statuit: et sic quarto dictator et
consul creatus processit i fascibꝫ et Impa
tor p̄imus romanoꝝ uocatus est. Coronā
Laurea capiti imposuit. dignitates sol'
dare p̄scripsit. que festa uoluit celebrari iussit

Senatoꝝ numeꝝ minuit: tribunoꝝ et ali
oꝝ magistratuū. Jnterim contra p̄res p
cedere vellet occisus est. Nam dum
hec et alia multa īsolenter ī romanū po.
ageret anno .iiij°. et sexto mēse quibus
īperauit dum et se regem appellari per
misisset. et quia romani regium nomen
odio hēbāt. cōiurauerūt contra eū sexa
ginta et amplius senatores. et dum ī
curia pompeij iuxᵃ capitolium ītrassent
prodictores eī singuli ī ordine fuerūt ꝛ
vni quoꝝ heraclius nōie dignitatē ab eo
petebat. Jlle dixit ut differret. heraclius
aūt apprehendit togam eī ī posteriora cont̄
quē dum aspiceret dicens: quia uiolenter
ageret. Gaius cassius seruilius pugione
cesarem ī gutture uulnerauit. Cesar
dum vellet exire a lucio bruto īuentus
est. qui eum ī pectore letalᵗ percussit. ille
uō pugione eleuato lucani senatorem
et plures alios occidit. decius et alius bru
tus gladio eum ī capite percusserunt. Ce
sar aūt uidens qꝛ liberari non poterat ꝛ
caput suū toga īuoluit. et sic stricus
ī eum pugionibus .xxiiij. vulneribꝫ cō
fixus ē. populus aūt hec sciens eum co
ronatum et indutū purpura pro ro
stra combusserūt: et fecerūt colūnā lapi

dis minudicaȝ. ſup quam i pomerio cor-
pus ei condunt. Auguſtus ceſar fili-
ei i teſtamento dimiſſus eſt. multaqȝ ſi-
gna i ei morte viſa ſunt. Nam ceſar.
die an mortem ſuā vidit fulmen cadēs
ſup ſtaturam ei poſitam i foro abraſiſſe.
litterā capitalem. C. de ſcriptura nois
ſui. Tres apparuerunt ſoles nocte
precedenti die mortis ſue: feneſtre ta-
lami eius cum tanto ſtrepitu apte ſt.
q dextrarius ſubito frefus exiuit. die
uo ſcdo date fuerūt ei lre mortis ſue.
Indices quas ſoluit: dum ire ad capito-
lium: et in manu ei occiſi: poſtea inue-
te fuerunt.

De forma Julij ceſaris.

Ceſar fuit homo pulcre ſtature et p-
cere albus colore: membris planus
et equalis hora aliqȝtulūȝ ſpiſſus oculis
narus: pulcer viſu patiens i ede labor-
et modor: nunqȝ pauidus ſemp ſcaur.
nūqȝ timuit niſi parꝫ an mortēȝ ſuam
caluus capite. vn capillos poſteriores ca-
pitis aūt ducebat: coronaȝ de lauro ſcp
portabat pmo pp victoriam deſignādaȝ
ſcdo ad caniciem tegendam veſtibȝ lar-
gis vſus fuit.

De auguſto ceſare et bello eius.

Ortuo cesare ab vrbe . de . C . C . viii
ciuilia bella reparata sūt nō īterfectoribꝫ
cesaris senatus fauebat . Antoniꝰ aūt con
sul ex pte cesaris dum ipos occidere vellet
ī senatum multa mala egit . et sic dum
hostis iudicatꝰ eēt / missi sunt contra eū
pansa et hircius consules et iuuenis octa
uianus nepos cesaris quē cesar ītestamē
to filium fecerat : et nomen suum sibi ipo
suerat . hic cesar augustus dcūs . fc̄o aūt
bello . Antoniꝰ pansam lancea trāsfixum
occidit . hircius et scēcarū decapitauit . et
augustus aūt antoniū lancea solo strauit .
Ita qꝙ hi qui cū antōio erant fugierūt . tā
dem interueniente lepido . qui magr̄ equi
tum sub cesare fuerat . Antoniꝰ et augu
stus pacem fecerūt ob inuidiam morte ce
saris iudicanda . et sic cesar et antoniꝰ ro
mam uenerūt et cōsulatū suscepit . cū le
pido : rem pu . annis tenentes / multos con
iuratoīs ī nepotem cesaris auctores occide
runt / p hos etiam cicero tulius orator cū
multis alijs nobilibꝫ occisus est .

De coronatōe herodis regis .

Altera mortuo hircano pontifice iu
deorum herodes romam uenit : et sic ora
uit coram cesare et antonio qꝙ eū regem
creauerīt ītemplo capitolij sub frequentia

toti senatus. Cesar coronā capiti ei imposuit.
Antoni aūt alia insignia ei contulit. et hero
des in iudeam cū magna gloria reuersus ē.

De bello apud emathiam quod cesar fecit contra
brutum et cassium.

Nterim luci brutus et cassius occiso
res cesaris ingēs bellum mouerūt cōt
quos augustus et marcus antoni cōgregato
exercitu processerūt cū qbz herodes rex iudeorum
pfectus est. et facto bello i emathia ubi pri
scūm fuerat. Cesar inatās equū et lanceā
am uibrās solo strauit occisuz. postea exi
mens ensem quū pompeiuz usqz ad pe
tus scidit. Antonius cassium scauri de
colauit. herodes heraclium proditorez
transfixus lancea occidit. Deīn decaū bruti
ense p trāsuersuz troncauit. Tandem occi
sis i nūabilibz gentibus. Cesar et antoni
romaz uictores reuertuntur. et diuiserūt
mondūz et omēz galliam. ytaliam. hyspa
niam et occidente tenet. Antoni ergo accep
ta octauia sorore cesaris et coniugiū trās
mare i asiam applicauit. Interea sextus
pompei fili pompeij collecto exercitu cum
frē suo gneo pompeio et reliquis belli fra
cōtra brutū et cassiuz cōtra cesarez promo
uert. Cesar uō collecto exercitu robore cū
lepido consule contra eos i affricaz processit.

Vbi tumultu f̄co cesar dontal' domacar
militem qui cū sexto erat lancea trāsfix.
et occisum solo strauit. Apolofari aūt hec
uidēs lanceā cesare īpetijt. et lancea fra
cta eū nō mouit. Cesar uō ensem ui
brans eū usq; ad arcume selle p̄scidit.
lepidus aūt incitās equuz grecuz pōpeui
lancea plagatuz ī dextro latere solo strauit.
Deīn aulicuz militez decolauit. Sextus
hec uidens equuz īcitās ense lepidum
uulnerat. Augustus cesar sextum ī ca
pite uulnerat. Deīn milites occisis sext'
fuge se dedit. Cesar aūt uictor cuz
lepido roma reūtit. hic sextus cū fratre
greco postea captus ī bello post hennā accesa
re. scauri pausi et concisi sunt.

De obsidione cesaris f̄cā perusie et mu
tine pro lucio antonio capiendo.

INterea luci' antoni' consul fr̄. M. an
tonij dum ī inidia ducibus aliqd de p̄te
cesaris accipe molliret cōgregato exercitu
ī tusciam apud pusiam successit. Cesar uero
cū ualido exercitu cū machinis bellicas pu
siam obsideret. Intantuz q fame ciues mo
rientes stercora sua iuuencoꝝ comedebant
et duz uellet luciuz antoniuz cesari tra
dere; ille p̄uato habitu lembuz scandēs ī lō
bardiam apud mutinaz uenit. Vbiq; a

cesare licet multis laboribus urbis oppressam et
fuit captus romam victus ductus est et
carceratus non tamen occisus eo tempore. Interim
antonius repudiata octavia sorore cesaris cle
opatram reginam egipti supradictam est uxorem
accepit. Antonius persas funditus vincit atraba
nem et armenie regem captum in egiptum
duxit. hic antonius suasu cleopatre in ur
be regnare cupiditate feminea bellum civi
le apud promontorium contra cesarem movit.
In quo bello cesar equum iactans contra an
tonium Antonius lanceam dirigens cesarem
in clipeo percussit. quo rupto et lorica lesa
cesarem in latere vulneravit lancea vero fracta
cesar motus non est. Cesar antonium trans
fixum equo stravit. nec cecidit. demum pon
dus prelii in antonium versum est. In hoc bello
herodes rex cum iudeis antonio auxilium
tulit. Interim navali bello facto contra ce
sarem victus dum fugere non posset arrepto
pugione semet ipsum confusum occidit.
Cleopatra vero hec audiens immisso aspide
ad mamillas veneno obiit. Cesar vero
asiam egiptum et totum orientem subac
tos romano Imperio commendavit Gallum. Cor
nelium gallum. inde autem cesar in siriam
transiens versus ierusalem ascendebat. herodes
autem cesari muneribus datis oratione fusa ei

gram hūit et in regno confirmat̄ est. Jn cuius
honore cesaream augustā condidit. et sic bel
lis ciuilib; toto orbe compositis. Cesar au
gustus romā reūsus est cum qnq; triumphis
dictator et consul creatus a senatu romano
i capitolio corona aurea coronatus Jmpa
tor cesar augustus uocatus est. cū iam xii. anis
dictator et consul cum antonio lepido q;
fuisset et imparauit cesar augustus īpator
annis xliiii. et oībus cōpitatis. Jmparauit
annis. describit totū orbem ut lucas euan
gelista testatur. anno xlii. cesaris imperii ce
tesime nonagesime tercie olimpiadis anno iii.
i dictōne iii. natus est dominus nr̄ yhs x̄.
filius dei de uirgine maria et stirpe dauid.
rex ierlm. s̄m dcā prophete. Die natiuitatis
x̄ iii. soles apparuerunt. arcus circa solem
i similitudinē celestis arcus apparuit. fons
olei rome de taberna emeritoria erumpens p
totum diem largo riuo in tiberim fluxit.
Post natiuitatem dn̄i cesar augustus īparauit
annis xiiii. Jtaq; fuit annis lvi. īpator. i
uixit aūt annis lxxvi. et in tacita obiit t
morte cōi apud aurelam urbem campanie
cui successit tiberius priuignus suus.

De statura augusti cesaris.

Vir aūt statura augusti cesaris procer̄.
membris omib; decorus: uultu formos̄.

oculis uarius: crine flauus et crispus: sapi
entia clarus: Ingenio polens: viribz for-
tis. acer et armis strenuus.

Cronica de bellis ciuilibus antiqua inter
cesarem et pompeium. et quamplures alios ro
me nobiles explicit. nobis. Facit Antoni

Lodovicus Salvavielli[illegible]

Dei Gratia Dux Venetiarum [illegible] anno
[illegible] in [illegible] que [illegible] Rolligni [illegible]
[illegible] manens [illegible] quae [illegible]
[illegible] que fuit [illegible] nemo [illegible]
[illegible] sono [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] posteri

Alessandro [illegible] affermo

Alberto Maielli secretario de [illegible]
maestà affermo [illegible] in questo privileg[io]
quì si contiene

186. MANUSCRIPT. Historia belli Civilis acti inter Cæsarem et Pompeium, necnon et Augustum Cæsarem et Antonium: sumpta ex libris Svetonii, Pompeii Trogi, Justini, Livii, etc. *MS. on vellum of Italian execution, finely written in neat semi-gothic characters in first part of the XVth century.* 30 leaves. 8vo, old vellum. Sæc. XV

* AN INTERESTING AND WELL-WRITTEN MANUSCRIPT, WITH VERY LARGE MARGINS, IN THE FINEST CONDITION.